

چیستی، چگونگی و چرایی مبارزه با فساد

توسلی غرجستانی قسمت دوم و پایانی

در حالی که طبیعت مبارزه با فساد اداری تقاضا می‌نماید که این افراد جهت تحقیق بیشتر به سارنوالی معرفی می‌گردید که چرا باید در یک اداره نو تأسیس که مهم‌ترین و حساس‌ترین پروژه ملی یعنی توزیع تذکره‌های الکترونیکی را به عهده دارد، دچار چنین فساد گسترده باشد. آیا فساد گسترده که در استخدام منابع بشری این اداره اتفاق افتاده است، روی کل پروسه یعنی توزیع تذکره الکترونیکی تأثیر منفی نخواهد گذاشت؟

پیشنهادات اگر بخواهیم پروسه مبارزه با فساد در میان مدت و بلند مدت جواب دهد، نیازمند تغییر استراتژی و روش‌های اجرایی آن هستیم. ۱- در هر اداره و نهاد، رهبری آن باید هم از اختیارات کامل در اجرای وظیفه خود برخوردار باشد و هم در مقابل عملکرد منفی (فساد اداری، رشوه، اختلاس، کم کاری در ادارات و اتلاف اموال عمومی) افراد زیر دست خود پاسخگو باشد. اگر مسئولیت و پاسخگویی به‌گونه‌ای سلسله مراتبی وجود داشته باشد، هر رئیس یا آمر و مدیر خود را نسبت به عملکرد مثبت و منفی افراد زیر دست خود نسبت به مقام مافوق مسئول و پاسخگو بدانند یقیناً وضعیت مبارزه با فساد اداری آهسته و تدریجی بهبود خواهد یافت.

الکترونیکی به رئیس جمهور، کمیته مشترکی از اداره عالی مبارزه علیه فساد اداری و کمیته مشترک نظارت و ارزیابی مبارزه علیه فساد اداری تشکیل می‌شود. این کمیته مشترک پس از هشتاد و پنج روز گزارش خود را در قالب یک بسته ۱۰۹ ورقه مبنی بر تأیید وجود فساد گسترده در روند تطبیق پروژه تذکره الکترونیکی از دو جهت یکی فساد موجود در روند استخدام منابع بشری و دیگری نحوه تدارکات پروژه به مسئولان و رهبران حکومت وحدت ملی ارائه می‌کند. هر چند گزارش‌های عالی مبارزه با فساد اداری یا کمیته مشترک نظارت و ارزیابی مبارزه با فساد اداری یا هر دو نهاد به‌گونه‌ای رسمی تأیید گردیده باشند، اما مقامات مسئول در زمینه کوتاهی می‌کنند و به چنین گزارش‌های آن‌گونه که شایسته است ترتیب اثر نمی‌دهند. به عنوان نمونه در سال ۱۳۹۴ بر اثر اعتراض و نوشتن نامه یکی از نمایندگان شورای ملی نسبت به تخلفات و وجود فساد گسترده در نحوه استخدام و خویش خوری در اداره تذکره

است و باید کاستی‌های آن شناسایی و بر طرف گردد. از این رو برخی ناکارآمدی مبارزه با فساد را به مشکل قانونی ارتباط می‌دهند و برخی بر مشکل نحوه اجرای آن پای فشارند. به هر حال یکی از مواردی که مبارزه با انواع فساد را در کشور با مشکل مواجه کرده است، عدم قاطعیت و سرعت مسئولان مربوطه در اجرای قانون می‌باشد. در بسیاری از موارد محرز می‌شود که فلان مسئول و رئیس در اجراءات خود عمل کرد غیر قانونی داشته است، این مسأله ممکن توسط اداره عالی مبارزه با فساد اداری یا کمیته مشترک نظارت و ارزیابی مبارزه با فساد اداری یا هر دو نهاد به‌گونه‌ای رسمی تأیید گردیده باشند، اما مقامات مسئول در زمینه کوتاهی می‌کنند و به چنین گزارش‌های آن‌گونه که شایسته است ترتیب اثر نمی‌دهند. به عنوان نمونه در سال ۱۳۹۴ بر اثر اعتراض و نوشتن نامه یکی از نمایندگان شورای ملی نسبت به تخلفات و وجود فساد گسترده در نحوه استخدام و خویش خوری در اداره تذکره

مبارزه با فساد در کشورهایی که آلوده به فساد است، راهکار مشخص خود را می‌طلبد. باتوجه به وجود انواع فساد در ادارات افغانستان، از دو بعد می‌توان روی مبارزه با فساد تمرکز کرد. یک. به روزآوری قوانین و مقررات مرتبط: تدوین و تصویب قوانین که تمام زوایای مرتبط با فساد از جمله شناسایی زمینه‌ها، عوامل و تعریف راهکار برای مبارزه هدفمند، تعیین مجازات متناسب با جرم و پیش‌بینی راه‌های اجرایی آن و در نظر گرفتن مجازات و مکافات متناسب برای کسانی که در این راه کم‌کاری می‌کنند و یا وظایف خود را به طور درست و به موقع انجام می‌دهند. هرچند قوانین لازم و متناسب با جرم و فساد در حال حاضر موجود است اما در برخی موارد این قوانین ممکن است از کارایی لازم برخوردار نباشند لذا تعدیل، ایزاد و اصلاح آن گاهی ضروری پنداشته می‌شود.

مهم‌تر اینکه اول باید زمینه‌های جرم‌خیزی و انواع فساد شناسایی شود و برای هر نوع جرم و فساد ناشی از آن با توجه به برآیند و عواقب آن راهکار کاهنده و دفع‌کننده از جمله مجازات در نظر گرفته شود. یکی از مشکلات کنونی که مبارزه با فساد اداری تاکنون جواب قانع‌کننده نداد و از نظر افکار عمومی رضایت‌بخش نبوده است، وجود فساد در دستگاه‌ها و نهادهای مبارزه با فساد از جمله سارنوالی‌ها، محاکم و پلیس به عنوان ضابط قوه قضائیه می‌باشد. در بسیاری از موارد فاسد به‌صورت شبکه‌ای عمل می‌کنند. یعنی سلسله فساد به‌گونه‌ای پیش‌بینی می‌شود که از باب مثال رشوه دهنده هیچ‌گاه رشوه گیرنده را مستقیم نمی‌بیند بلکه افراد واسط هستند که به نحوی پروسه منتهی به رشوه‌گیری را مدیریت نموده و بر اساس تئوری پیشین و مکانیزم تعریف جلو آن‌ها گرفته نشود، مبارزه با فساد به جایی نخواهد رسید و تأثیرگذاری لازم را نخواهد داشت. دو. اجراءات قاطع و سریع: اجرای قاطع و سریع مبارزه با فساد اداری، اقتصادی، سیاسی و اجتماعی نیازمند قانون شفاف و همه‌جانبه می‌باشد. هرچند در قسمت قوانین مربوط به فساد مشکل و چالشی به‌نام خلأی قانونی وجود ندارد اما در مقام اجرا چندان موفقیتی به همراه نداشته

مبارزه با فساد در افغانستان از سابقه زیادی برخوردار نیست، با آن هم قوانین اغلب از سوی شاه و به نفع دستگاه حکومتی تصویب و به صورت یکجانبه بر مردم اعمال می‌گردید. یکی از ویژگی‌های مهم قوانین این است که قوانین باید از سوی همه اقشار، اصناف و طبقات سیاسی و اجتماعی مورد پذیرش قرار گیرد. به هر اندازه که قوانین و بخصوص قانون اساسی بنیاد چارچوب روابط و حقوق و وظایف متقابل میان دولت و ملت را به صورت عینی و مطلوب‌تر تعیین کند و به عنوان منشور ملی خواست‌ها، مطالبات و الزامات سیاسی، فرهنگی و اقتصادی شهروندان را بازتاب دهند، شأن و منزلت آن در جامعه بالا رفته و اعضای جامعه خودشان را در برابر قوانین مسؤل می‌دانند. اگر متن حقوقی و قانونی از سوی مردم و یا بخش‌های جامعه مورد پذیرش و احترام قرار نگیرد و به عنوان منشور معتبر شناخته نشود، در این صورت قوانین در برابر بحران‌های اجتماعی و سیاسی آسیب‌پذیر می‌شود و در پی آن وحدت و همبستگی ملی خدشه دار می‌گردد و مناسبات منطقی و معقول و مبتنی بر نیازمندی‌ها و همکاری‌های متقابل میان دولت و مردم برهم می‌خورد. فلسفه دولرداری بر این نکته استوار است که دولت اقتدار سیاسی را در اختیار می‌گیرد و از این طریق امنیت، نظم و قانون را در جامعه تأمین و تطبیق می‌نماید، در مقابل مردم نیز از سیاست‌ها و برنامه‌های دولت حمایت می‌کند و به اطاعت از قوانین گردن می‌بندد. در افغانستان چون قوانین از سوی حکومت‌های نامشروع، استبدادی و انحصاری تصویب می‌شد و با زور بر مردم تطبیق می‌گردید، عدالت در قوانین در نظر گرفته نمی‌شد، بنابراین قوانین همیشه با طرد و نفی و مقاومت آشکار و پنهان از سوی مردم مواجه بوده است. در فاز جدید سیاسی، البته تغییرات اساسی و بنیادی به لحاظ شکلی و محتوایی در قانون اساسی و متعاقب آن در برخی قوانین دیگر پدید آمد. در رویکرد جدید، وحدت، همبستگی، عدالت و مشارکت اجتماعی در محور قوانین قرار می‌گیرد و حقوق شهروندی با تمام مصادیق آن مورد توجه واقع می‌شود. بنابراین ما در این دوره بر یک مشکل تا حدودی فایز آمده ایم و آن بعد شکلی و محتوایی قانون است، اما مشکل ما در بخش اجرای عادلانه و یکسان قوانین، تقریباً به همان حالت گذشته باقی مانده است. در حالی که در متن قانون اساسی علاوه بر موارد کلی به گونه خاصی تأکید گردیده که همه مردم در برابر قانون مساوی اند و قانون بر همه به طور یکسان تطبیق می‌شود؛ اما عوامل گوناگون سبب شده که این مواد قانونی مورد غفلت قرار گیرد. امروزه طیف‌هایی هستند که خود را بالاتر از قانون می‌پندارند و این حلقه‌های همواره از دایره اجراء و تطبیق قوانین بیرون می‌مانند. روند فرار از قانون نه تنها در سال‌های گذشته سیر نزولی نداشته که با تأسیف مسیر صعودی خود را با سرعت تمام پیموده است. فرهنگ گریز و معایفت از قانون اکنون بر تمام کارکردهای قانون به عنوان منشور الزام آور ملی، سایه افکنده و مناسبات مردم با دولت را آسیب‌پذیر ساخته و بر ناامنی و فساد دامن زده است. پس تا زمانی که قانون بر زورمندان و منصب‌داران تطبیق نشود و نهادهای عدلی و قضایی اصل عدالت را در تطبیق و اجرای قوانین در نظر نگیرد، صرف تصویب قوانین خوب نمی‌تواند راهگشا باشد و امنیت، ثبات و توسعه را برای مردم به ارمغان آورد.

رشد اقتصادی و افزایش عواید؛ گام بلند افغانستان به سوی خود کفایی

ضمیمه دانش

وزارت اقتصاد افغانستان اعلان کرده است که رشد اقتصادی کشور در سال ۱۳۹۵ و ۱۳۹۶ درصد بوده که اندکی بیشتر از پیشینی بانک است. افزایش درآمدهای داخلی، افزایش صادرات، و سرمایه‌گذاری‌ها و دسترسی افغانستان به راه‌ها و بنادر مختلف بازرگانی از عوامل این رشد خوانده شده است (۲). همچنین براساس دستور رئیس جمهور، هم اکنون اکثریت قریب به اتفاق مواد مصرفی نیروهای امنیتی از منابع داخلی تأمین می‌شود و دولت به تمام نهادهای دولتی دستور داده که تولیدهای داخلی را نسبت به مشابه خارجی آن با قیمت ۲۵ درصد افزایش بخزند.

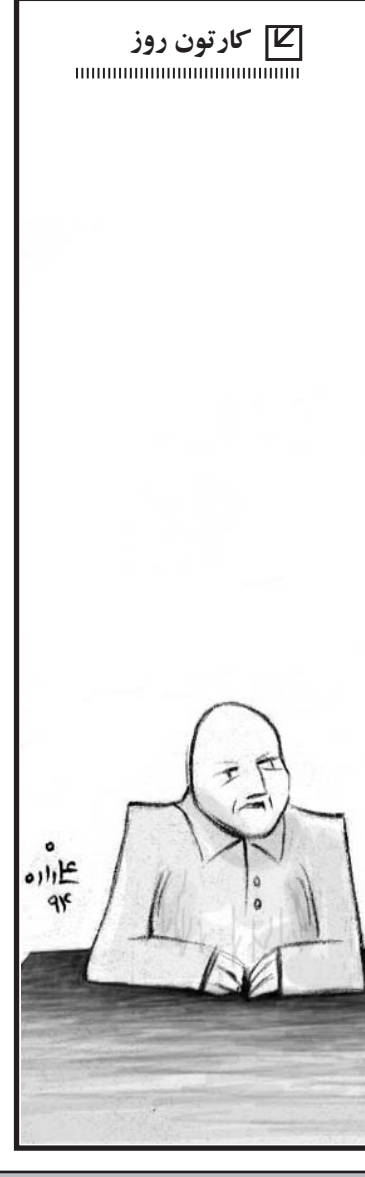

امارهای ارایه شده نشان می‌دهد که در دوسال گذشته، عواید داخلی افغانستان از مجاری و منابع مختلف، به مراتب بیشتر از میزان بوده است که از سوی صندوق بین‌المللی پول به عنوان هدف برای این کشور تعیین شده بود. رشد چشم‌گیر عواید، از سویی نشان افزایش منابع عایدات حکومت، انجام اصلاحات متقاضی در سکتور عایدات، مبارزه با فساد اداری و از سوی، نشان عزم و تلاش این نهاد برای تحقق برنامه خود کفایی اقتصادی به حساب می‌ورد. مزید بر افزایش عواید، امارها از رشد

عوامل اصلی افزایش عواید کشور در دوسال اخیر به حساب می‌رود. مبارزه با فساد اداری یکی از عوامل اصلی افزایش عواید تلقی می‌شود. طی دو سال گذشته در حدود ۲۵ درصد از کارمندان گمرکات به دلیل سوءاستفاده‌های وظیفوی آلوده بودن به فساد از وظایفشان برکنار شده‌اند. در سال گذشته در حدود ۱۴ رئیس گمرک به خاطر تأمین اصل شفافیت و ایجاد فرهنگ تأدیب در ادارات، تغییر و تبدیل گردیده‌اند که نتایج خوبی در پی داشته است. به عنوان مثال، عواید گمرک هرات در دو سال گذشته دو برابر شده است... (۱) در کنار مبارزه با فساد، راه اندازی و توسعه حکومتداری الکترونیک از دیگر دلایل اصلی افزایش عواید به حساب می‌رود. نصب و گسترش سیستم‌های اسیکودا در اکثر گمرکات کشور، عملیاتی شدن سیستم تکس استندرد (سیگتاس) در اکثر شعبات مالیاتی، به خصوص مستوفی‌ها، توسعه سیستم مدیریت معلومات امور مالی افغانستان (اقمیس) و... دلایل افزایش ۶۷ درصدی عواید ملی در دوسال گذشته را بیان می‌کند. رشد اقتصادی، خیزش دوباره اقتصادی میزان پیش‌بینی شده رشد اقتصادی افغانستان از سوی بانک جهانی بانک جهانی برای سالهای ۲۰۱۷ و ۲۰۱۸ به ترتیب، ۱.۹ و ۳.۹ درصد بود. اما اکنون

سرمایه جذب کرده است و برنامه‌های گسترده اقتصادی آن در سطح منطقه نیز عملاً در دو الی سه سال آینده، عواید قابل ملاحظه‌ای را در خزانه افغانستان سرازیر خواهد کرد. در راستای سیاست خود کفایی اقتصادی و تحقق سیاست اقتصاد پایدار، تلاش‌های حکومت در افزایش عواید داخلی نیز دستاوردهای خوبی داشته است. صندوق بین‌المللی پول، در سال ۱۳۹۴ مبلغ ۱۱۴ میلیارد افغانی را به عنوان هدف برای افغانستان تعیین کرد و در نتیجه حکومت توانست، در این سال ۱۲۲ میلیارد افغانی جمع‌آوری نماید که نشانگر افزایش ۲۲٪ نسبت به هدف تعیین شده می‌باشد. هم‌چنان در سال مالی ۱۳۹۵ هدف تعیین شده ۱۳۲ میلیارد افغانی بود ولی حکومت موفق شد عملاً ۱۶۵ میلیارد افغانی را جمع‌آوری کند که ۲۳ میلیارد بیشتر از هدف تعیین شده توسط صندوق بین‌المللی پول و ۴۲ میلیارد افغانی بیشتر از عواید سال گذشته است. اما اکنون سوال اساسی این است که دلیل افزایش عواید در دوسال گذشته چیست؟ ارقام و امارهای ارایه شده وزارت امور مالی نشان می‌دهد که شناسایی منابع و چشمه‌های جدید عایداتی، انجام اقدامات اصلاحی، سیستم سازی و الکترونیزه کردن ابزارهای جمع‌آوری عواید، ساده سازی پروسه‌های کاری و مبارزه با فساد از

دو درصدی اقتصادکشور در سال جاری نیز حکایت دارد و براساس اعلان وزارت اقتصاد، رشد اقتصادی کشور در سال آینده، به سه درصد افزایش خواهد یافت که برای اقتصاد ضعیف کشور، خیر خوشحال‌کننده‌ای تلقی می‌شود. افزایش عواید دولت از منابع داخلی و رشد اقتصادی کشور از نهادهای مالی جهانی -که از برنامه‌های اقتصادی افغانستان حمایت می‌کنند- با پرداخت پاداش‌های مالی همراه بوده است و در داخل نیز، سبب تقویت انگیزه‌ها برای سرمایه‌گذاری شده است. افزایش عواید؛ منابع و دلایل رسیدن به خود کفایی اقتصادی، از اهداف اولویت‌های اساسی حکومت افغانستان اعلان شده بود؛ تلاش برای ایجاد، تقویت و توسعه دیپلماسی اقتصادی مبتنی بر اقتصاد ترازینی، ترانسپورتی و تجارتی با کشورهای منطقه، تدوین و عملیاتی‌سازی رشد زراعت و سرمایه‌گذاری در سکتورهای برق، مرکز بر یافتن دهلیزهای متعدد ترازینی و بخشی از سیاست‌های اصلی اقتصادی حکومت برای رسیدن به هدف خود کفایی خوانده می‌شود. افغانستان در سال گذشته و سال جاری نزدیک به یک و نیم میلیارد دلار در بخش‌های تأمین انرژی و بخش‌های دیگر،

روزنامه افغانستان با The Daily Afghanistan Ma. مدیر مسؤل: محمد رضا هویدا. سردبیر: حفیظ الله زکی. کاریکاتورست: خالق علی زاده. دبیران: علی اصغر زاهدی، مصطفی جعفری. مسؤل وبسایت: غلام عباس اصلان. آدرس: کابل، شهرک امید سبز، فاز چهار، کوچه ششم، خانه نمبر ۱۳۷.